



Jordi LLAVINA

Contrada

València: Tres i Quatre («Poesia 314» 156), 2013

La urbanització sempre creixent de la Terra i la colonització ciutadana de les formes de vida rurals no han fet obsoleta la presència de la naturalesa en la poesia. La industrialització, la tecnologia, els discursos ecologistes o els canvis científics han donat noves paraules, idees i formes en aquesta presència constant. Enric Casasses ha cantat el rebuig a la civilització com a via de recuperació del primitivisme salvatge. Dolors Miquel ha invocat a través de la «missa pagesa» les forces naturals contra la tecnificació de la vida. Contradient aquestes visions ideals de la natura, amb *Estiula* Lluís Calvo la va reivindicar com a ens indissociable dels homes i, per tant, de la llengua, de la poesia, de la tècnica, de la civilització que és en ells. De fet, renovant la tradició paisatgística, Perejaume ha construït un conglomerat indivís de natura, cultura, art i humanitat. Joan Navarro integra tota mena de referents naturals en tramats imatgístics que indaguen la nostra condició lingüística, cultural. O bé, continuant la tradició moderna dels Carner, Riba, Rosselló-Pòrcel i Vinyoli, Lluís Solà ha analitzat l'home a través de la simbolització de la natura: aquell la necessita per explicar-se a si mateix perquè en prové, hi interacciona, n'és part, alhora que aquesta pren tot el seu sentit en la seva final floració dins la consciència humana. És molt semblant en aquest nucli de sentit la contrada que avui ens ofereix Jordi Llavina a partir d'una herència clarament carneriana assumida també a través de la poesia de Gabriel Ferrater, Francesc Parcerisas i Narcís Comadira, les tres grans presències dels seus altres poemaris, *La corda del gronxador* (2006), *Diari d'un setembrista* (2007), *País de vent* (2011) i *Vetlla* (2012).

Ja a *País de vent*, Llavina oferia la construcció lingüística d'«un lloc que no és als mapes, ni hi serà». Tal és l'indret humà per naturalesa: a «la vida paginada» els animals esdevenen correlat de l'existència humana, tot l'univers hi apareix a «l'abast de la mà», l'experiència hi adquireix significació i es converteix així en «la clau», en «paper» que fa «més savi». Seguint aquesta idea, *Vetlla* sorgia en una casa que tampoc no era un lloc físic, sinó un llibre com aquell en què es realitzava —«En el meu llibre, s'hi va viure: / era una casa d'hostes franca». Així és, de nou, el país de *Contrada*, espai creat com a símbol, consciència, sentit, al llarg de quaranta sonets. Aquest cop, a més, la regularitat d'una forma tradicionalment pautada i

exigent comporta un salt qualitatiu notable: tot allò que *La corda del gronxador*, *Diari d'un setembrista* o *País de vent* podien tenir d'atzarós, sobrer, redundant, prolix, forçat o artificial, desapareix en la concentració del vers ineluctable. Perquè, com explicà Valéry, els versos calculats són aquells que es presenten necessàriament sota la forma de problemes a resoldre. I no hi ha versos més calculats que els del sonet. A més, la convenció objectiva l'anècdota atorgant-li un valor col·lectiu. És per això que no resulta mai extemporània, però tant de bo fos innecessària, una enèsima defensa del sonet com la que fa Teresa d'Arenys al pròleg de *Contrada*. En aquesta mateixa línia, l'estudi de les formes tradicionals fet per Josep Pedrals ha donat una de les obres més sensates del nostre temps. En *Llavina*, la resolució de les equacions del sonet que vol donar la clau de l'experiència obté poemes com «Abellerol» o «Mosques». Recuperen un dels temes de *Vetlla*, «que de la mort en neix la vida», mitjançant una aparent senzillesa tanmateix sorgida del lligam perfecte entre correlat objectiu, lliçó moral i sentit existencial que intensifica la construcció metafòrica tan habitualment massa llarga i deixatada en la poesia d'aquesta mena. Sia dit sense necessitat que èxits així hagin de ser emprats contra els d'altres opcions literàries –com ho han estat en articles de Manuel Castaño a *El País*. *Quadern* del 25-10-2012 o del 25-4-2013. També hauria de ser innecessari defensar que la validesa d'un Carner no anul·la la d'un Tzara, ni la d'un Parcerisas la d'un Hac Mor –i, en canvi, tots ells acaben fent superflus tants llibres buits, farsants, nocius o utilitaris d'estètiques ben diverses. A vegades, fins i tot hi ha més punts en comú dels que sembla entre poetes als antípodes. *Llavina* explicà que *Vetlla* assumeix la idea que «el llibre és la ferida i el remei», «el dolor, però també l'altra cara» (*Ara Llegim*, 16-6-2012), talment com si cités un vers del Sunyol més transgressor, el que a *Ni amb ara prou* escrivia: «dir-se és el remei i la malura».

Contrada s'obre amb un consell: «Basteix la casa lluny de la ciutat». El poeta renuncia a la vida urbana, però no com a mitjà ideològic de recuperació del bon salvatge, sinó per tal que la natura esdevingui símbol alligador –la casa que cal bastir, com la de *Vetlla*, no és pas física. Fa «vida entre animals i arbres» (p. 20) i aquests se li tornen llengua, sonet, sentit. «L'esbarzer espès» és imatge de la plenitud vital que omple el buit i cerca la llum (p. 21) per oposició a la poda de la vinya, que retroba el buit i la mort (p. 22). Ara bé, de tota mort reneix una nova vida (p. 23, 24, 39 i 45). I la consciència de la mort és font de coneixement: «Quin mal ramat compon, la nostra espècie! / Llançada a viure sense gos d'atura, / sentint-se moridora es fa menys nècia» (p. 41). L'ou (p. 28) o la closca seca del cargol (p. 34) esdevenen la fragilitat humana agredida pel càncer (p. 31, 33 i 45) però que, com ensenya el cos del pregadéu i la metàfora lingüística que inspira, és capaç de transcendir-se cap al més enllà de la paraula (p. 32). Per això el poeta desitja saber «el nom de l'herba / que tinc als dits, i el nom de cada ocell», «noms de bolets», «dir els estels de l'univers» (p. 25); desitja la «nosa» aparentment inservible d'una bado-

quera abandonada perquè, en dir-la, «qui té l'estil, té una eina ferma al puny / per arribar al lloc de la fruita estranya» (p. 42 i 46). Així s'abasta la natura fent-la créixer i completant-la més enllà de la matèria cap a l'esperit perdurable: el déu a qui pregar (p. 32), el dolor (p. 25), l'amor (p. 35, 36, 37 i 40), la poesia.

Al darrer poema, el poeta mira la natura convertida en contrada escrita al llarg del llibre. Si *Vetlla* era una «llàntia / ran d'un ermàs de cendra i pols», el temps passat, *Contrada* s'hi presenta com «un fanal de mà» que il·lumina «el foc», la vida. El poeta, «dins una cova», «amb els ulls orbats / d'objecte», no ha vist la matèria, sinó els símbols —«queia en la meva xarxa un símbol». Gràcies a això pot afirmar: «he entès, ben sol —encès el llum—, el foc».

El tema constant i central de tots els poemaris de Llavina és molt òbviament el pas del temps. *Vetlla* ho concretava presentant l'estrany temps que habita la consciència humana. El poeta retroba l'adolescència en què el temps transcorria de manera diferent de com ho fa en la maduresa i la va enllaçant amb altres temporalitats —la de l'avui, les d'homes i dones ja morts, la d'un cafè completament transformat, les de poemes d'altres èpoques, etc. La inevitable destrucció temporal dona peu a noves formes de vida —records, llibres, cançons, dedicatòries, fantasies— que teixeixen el poema extraient-lo del camí recte cap a la mort. Aquesta presència de temporalitats diverses també és clau a *Contrada*, tal com remarca J. M. Esquirol en l'epíleg. El poeta sent el pas destructiu del temps, però també en percep la circularitat (en el tan carnerià «Dia de l'any»), la immensa profunditat («Cementiri de Terrassola»), el retorn dels morts a través del record («Amor vacui») o la fixació artística de l'instant («Carreró holandès» i «Plaça cairota»). «El riu creix i fa via la fluència» alhora que «entens la permanència / d'algun record»: «s'emplena d'hores la teva tremuja» i després de triturades en restarà «oli amargant, / residu lleu de vida, un dit de morca // de la teva ànima» («Pluja al camp»).

És des de la diversitat de *Contrada*, *Estiula*, *Diari d'Escània*, *Pagèsiques*, *Missa pagesa*, *¡Salvatge!* o *El lloc fidel* que avui la natura ens crida feta ja bella terra per una bella gent; és a dir, convertida en sentit pel treball de la cultura. Així com la vida rural es produeix actualment amb el confort tecnològic de la urbana, mirar la natura significa ja per sempre veure-hi no pas els marges de la civilització, sinó la culminació d'aquesta: «És per la Ment que se m'obre Natura / A l'ull golós; per ella em sé immortal / Puix que l'orden, i ençà i enllà del mal, / El temps és u i pel meu ordre dura. // D'on home só». Retrocedir en les formes de vida ja no és una opció. Transformar-les depèn sempre dels progressos del coneixement. També de la poesia.

Jordi Marrugat

Universitat Autònoma de Barcelona